

СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НА ЛЬВІВЩИНІ

К.М. Рупіцька, аспірант*

Львівський національний аграрний університет

На сьогоднішній день на Львівщині триває структурна перебудова агропромислового комплексу, для якої характерним є збільшення кількості особистих підсобних і фермерських господарств та площ угідь, що використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції.

Постановка проблеми. Українське село стрімко деградувало у нових макроекономічних умовах, які настали на початку 90-х років, виявилось нездатним ефективно господарювати. Планування, а особливо здійснення аграрної реформи, супроводжувалося помилками й недоліками, що мали системний характер. Це спричинило негативні наслідки економічного і соціального характеру. Актуальність досліджень зумовлена виникненням нових організаційно-правових форм господарювання на основі структурних трансформацій аграрного сектора, зокрема у Львівській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти структурних трансформацій сільськогосподарських підприємств досліджувало багато науковців, зокрема такі відомі вчені, як: В. Гавва і Н. Божко [1], Є. Смірницький, О. Біттер [4], О. Маліновська, В. Узунов, В. Юрчишин [3] тощо.

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є оцінка сучасного стану структурних трансформацій Львівської області та їх розвиток на майбутнє.

* Науковий керівник – О.А. Біттер, д. е. н., доцент

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день лише урядовим звітам із питань аграрної реформи притаманний оптимізм, натомість українські селяни не відчують реальної підтримки з боку владних структур. У результаті аграрних перетворень частка приватного сектора в сукупному сільськогосподарському продукті помітно зросла. Підтвердженням цьому є 16,1 тис. агроформувань нового типу, створених на основі 11,3 тис. колективних сільськогосподарських підприємств [1, с. 23-38]. Зауважимо, що в процесі реструктуризації з'явилась помітна тенденція до зменшення кількості колективних сільськогосподарських підприємств, зокрема за рахунок зміни їх форми власності та типів господарювання. Так, у Львівській області кількість сільськогосподарських підприємств зменшилась з 624 у 2000 р. до 193 одиниць у 2007 р. Найпоширенішою формою підприємництва на сьогодні в області є господарські товариства, яких станом на кінець 2008 року нараховується 114.

Що ж до фермерських господарств на Львівщині, то за період з 2000 р. до 2008 р. спостерігається тенденція до зменшення їх кількості з 1164 до 1082, відповідно. Збільшення кількості фермерських господарств з 2000 р. до кінця 2007 р. найбільш помітне у Яворівському (на 100%), Жовківському (на 48,2%), Золочівському (на 28,4%) та Пустомитівському (на 16,1 %) районах. У 2008 році позитивна тенденція збереглась лише у Яворівському (збільшилась на 6,5% рівня 2007 р.) та Городоцькому (збільшилась на 3,8 % рівня 2007 р.) районах, в той час, як суттєве зменшення кількості фермерських господарств відбулось у Пустомитівському (на 29, 5%), Жовківському (на 10,6 %) та Сокальському (на 9,3 %) районах і залишилась на рівні 2007 року у Миколаївському, Перемишлянському та Старосамбірському районах.

Жодні реформи, які б не проводились, не будуть працювати до тих пір, поки не буде створено нормальний економічний механізм господарювання в аграрному секторі. Нині в державі порушено закон вартості. Йдеться про те, що сільське господарство несе більше затрат, ніж отримує доходу, від виробництва та реалізації продукції. Існує і диспаритет цін – ціни на промислові товари, які йдуть у сільське господарство, ростуть значно швидше, ніж ціни на сільськогосподарську продукцію. Однак аграрна реформа ще не створила ефективного й конкурентоспроможного (як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках) приватного власника на селі. Держава лише почала переорієнтовуватися на виконання завдання щодо формування сприятливого середовища для розвитку всіх учасників аграрного сектора, незалежно від форми власності та господарювання. Аграрна реформа супроводжується значними структурними перекосами. Так, перевагу у розвитку мають лише окремі високорентабельні галузі

рослинництва. Через це інші важливі його сфери (льонарство, виробництво цукрових буряків), а також тваринництво й досі перебувають у стані спаду, про що свідчать дані табл.

Таблиця. Динаміка виробництва основних видів сільськогосподарської продукції усіма категоріями господарств Львівської області

Показник	2008 р. до 1990 р., %	2008 р. до 2000 р., %
Виробництво льону-довгунця	0,7	9,1
Виробництво цукрових буряків	36,6	145,8
Виробництво вовни	9,8	57,1
Виробництво молока	67,5	70,9
Виробництво яєць	75,2	117,7
Виробництво м'яса у живій вазі	59,1	146,5

Джерело: власні розрахунки на основі даних Головного управління статистики у Львівській області [2, с. 117, 124]

З наведених у табл. даних видно, що виробництво деяких видів продукції рослинництва і тваринництва у 2008 р., у порівнянні з 2000 р., зросло, а, у порівнянні з 1990 р., виробництво усіх зазначених вище видів зменшилось. Виробництво льону-довгунця практично зупинилось. Причиною такого стану справ стало те, що різко зменшилось поголів'я продуктивних тварин в усіх категоріях господарств [2, с. 123]. Так, у порівнянні з 1990 р., у 2008 р. більше, ніж утричі зменшилось поголів'я ВРХ, в тому числі корів, овець та кіз. Хоча у господарствах населення, у порівнянні з 2007 р., кількість поголів'я свиней зменшилась на 13,6 тис. голів, загальне збільшення кількості свиней по області пов'язане зі збільшенням їх поголів'я у сільськогосподарських підприємствах на 37% до рівня 2007 року.

Іншим суттєвим чинником виробництва продукції та її різновекторної динаміки є продуктивність тварин та птиці. Так, надій молока від корів в господарствах усіх категорій у 2008 р. зріс, у порівнянні з 1990 р., на 41,9%, а в порівнянні з 2000 р. – на 22,5%. Це в основному відбулось за рахунок росту продуктивності молочного стада в господарствах населення, бо сільськогосподарські підприємства цей показник різко понизили [2, с. 125]. Певна аналогія спостерігається і при виробництві інших сільськогосподарських продуктів на Львівщині.

Нагромадження структурних деформацій і диспропорцій в результаті агрореформування спостерігається у всіх сферах суспільства та економіки. Особливо це проявляється у формі поширення тіньової економіки та корупції, міжрегіональної і внутрішньорегіональної диференціації як за рівнем соціально-економічного розвитку, так і за рівнем розширення населення стосовно його доходів і добробуту.

На думку академіка В. В. Юрчишина, в Україні у результаті відсутності більш-менш нормально функціонуючої моделі державного управління сільським господарством, зростаюча у часі системна недосконалість управління становленням аграрних відносин переросла у системну кризу в усьому агропродовольчому секторі економіки [3, с. 18]. Здійснення адміністративно-територіальної реформи дозволить підвищити ефективність реалізації єдиної державної політики на усіх територіальних рівнях, досягти гармонійного поєднання загальнодержавних та місцевих інтересів, сприятиме становленню та розвитку місцевого самоврядування.

Вказані процеси і тенденції потребують невідкладного обґрунтування та реалізації на загальнодержавному і регіональному рівнях управління стосовно цільових заходів і програм проблемно-орієнтованого характеру, здатних забезпечити необхідні структурні зміни та інституційні перетворення. Передумови для їх успішного втілення в життя можуть бути створені у ході зміни політичної влади та розвитку демократії в Україні, прискорення процесу інтеграції у європейське співтовариство.

Незавершене реформування сільського господарства є основою низької продуктивності аграрного сектора, а це призводить до неповного використання можливостей міжнародної співпраці Львівської області, її міст та районів, до слабкої конкурентоспроможності виробництва, несприятливої структури експорту, несприятливого підприємницького середовища (високі та нестабільні податки, нестабільна система адміністрування податків, складнощі з кредитами, недосконала інфраструктура підтримки бізнесу) є слабкою стороною не лише Львівської області, а й України в цілому.

Висновки. Отже, можна зробити деякі узагальнення. Загалом рівень задоволеності сільського населення процесами реформування аграрних відносин на Львівщині належить оцінити як низький. Негативні результати реформування викликають певну напруженість серед сільського населення. При деталізації стратегічних планів соціально-економічного розвитку регіонів необхідно сконцентрувати зусилля саме на розробці механізмів інституційного забезпечення визначених стратегічних пріоритетів структурних змін в економіці. Необхідно, відштовхуючись від аграрної реформи, запровадити механізми формування прибуткового сільського господарства України за допомогою структурних трансформацій аграрного сектора.

Список використаних джерел

1. Гавва В. Н., Божко Е. А. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навчальний посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 224 с.

2. Статистичний щорічник Львівської області за 2008 рік. – Львів: Гол. упр. статистики у Львів. обл., 2008. – Ч.1. – 363 с.
3. Юрчишин В. В. Стратегічні аспекти пореформеного розвитку аграрних відносин: Зб. наук. пр. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – С.17-18.
4. Біттер О. А. і ін. Ефективність сільськогосподарського виробництва і рівень життя сільського населення. – Львів: Українські технології. – 1997. – 188 с.